

“TU VẤN, PHẢN BIỆN VÀ GIÁM ĐỊNH XÃ HỘI, NHIỆM VỤ TRỌNG TÂM CỦA LIÊN HIỆP CÁC HỘI KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT VIỆT NAM”

*Ban Tư vấn, Phản biện và Giám định xã hội
Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam*

1. Đặc trưng hoạt động tư vấn, phản biện và Giám định xã hội của Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam

Hoạt động tư vấn, phản biện và Giám định xã hội (TVPB&GĐXH) của Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam (Liên hiệp Hội Việt Nam) được hình thành từ rất sớm, chỉ vài năm sau khi LHHVN được thành lập, hoạt động.

Cụm từ *phản biện và giám định xã hội* lần đầu tiên được đề cập đến tại Chỉ thị 35-CT/TW ngày 11/4/1988 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa VI bằng chỉ đạo: “...các bộ, ngành có trách nhiệm phối hợp chặt chẽ với Liên hiệp Hội Việt Nam và tạo điều kiện để Liên hiệp Hội Việt Nam gắn các hoạt động của mình với hoạt động của Nhà nước, đồng thời để Liên hiệp Hội Việt Nam thực hiện được chức năng *phản biện và giám định xã hội về khoa học kỹ thuật của một hội quần chúng*”. Xác định TVPB&GĐXH là nhiệm vụ quan trọng, do vậy, trí thức trong hệ thống Liên hiệp Hội Việt Nam luôn nỗ lực để có những tham mưu, tư vấn cơ quan Đảng và Nhà nước đối với các chủ trương, chính sách, các chương trình, dự án quan trọng. Quá trình triển khai hoạt động TVPB&GĐXH, Liên hiệp Hội Việt Nam luôn nhận được sự quan tâm, tạo điều kiện của các cơ quan Đảng và Nhà nước thông qua các cơ chế, chính sách, các văn bản chỉ đạo¹.

Hoạt động TVPB&GĐXH của Liên hiệp Hội Việt Nam có một số đặc trưng sau:

- Các hoạt động tư vấn, phản biện và giám định của Liên hiệp Hội Việt Nam là hoạt động mang tính xã hội. Các hoạt động này không chỉ dựa trên cơ sở khoa học, thực tiễn, độc lập, khách quan mà còn *phản ánh khía cạnh xã hội, tạo sự đồng thuận xã hội* nhằm giúp các cơ quan được TVPB&GĐXH có thêm thông tin và căn cứ trong việc xây dựng, thẩm định, phê duyệt và thực hiện các đề án. Khi có sự đồng thuận giữa các cơ quan quản lý, các đơn vị triển khai và cộng đồng xã hội thì sẽ tạo ra tính khả thi, nâng cao hiệu quả khi áp dụng vào thực tiễn đời sống xã hội.

¹ Thông báo số 37-TB/TW ngày 20/11/1992 của Ban Bí thư; Thông báo 163-TB/TW ngày 21/8/1998 của Thường vụ Bộ Chính trị; Chỉ thị số 45-CT/TW ngày 11/11/1998 của Bộ Chính trị; Quyết định số 22/2002/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ; Thông báo kết luận số 145-TB/TW ngày 9/7/2004 của Ban Bí thư; Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 16/4/2010 của Bộ Chính trị; Quyết định số 14/2014/QĐ-TTg ngày 14/02/2014 của Thủ tướng Chính phủ; Quyết định số 501/QĐ-TTg ngày 15/4/2015 của Thủ tướng Chính phủ; Kết luận số 93-KL/TW ngày 20/11/2020 của Ban Bí thư...

- Là kênh chính thống của trí thức KH&CN Việt Nam đóng góp ý kiến, tham mưu, tư vấn các cơ quan Đảng và Nhà nước những vấn đề quan trọng của đất nước. Là tổ chức chính trị-xã hội của trí thức KH&CN, Liên hiệp Hội Việt Nam hoạt động dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng, là cầu nối giữa các cơ quan Đảng và Nhà nước đối với đội ngũ trí thức. Vì vậy, thông qua hoạt động TVPB&GĐXH, đội ngũ trí thức có thể trực tiếp đóng góp ý kiến, tham mưu với các cơ quan Đảng và Nhà nước những vấn đề quan trọng của đất nước.

- Mang tính độc lập tương đối. Hoạt động TVPB&GĐXH của Liên hiệp Hội Việt Nam hoạt động mang tính chất độc lập, khách quan, dựa trên cơ sở khoa học. Các chuyên gia, trí thức trong hệ thống Liên hiệp Hội Việt Nam hoạt động trong các tổ chức Hội, do vậy, khi tham gia TVPB&GĐXH hầu như không bị áp lực từ các cơ quan quản lý nhà nước; đó là ý kiến của trí thức nhằm góp phần tham mưu cho Đảng và Nhà nước những vấn đề quan trọng. Tuy nhiên, hoạt động TVPB&GĐXH của Liên hiệp Hội Việt Nam không phải là hoạt động tự phát, mà là nhiệm vụ được Đảng và Nhà nước giao. Bên cạnh các văn bản chỉ đạo của Đảng, Liên hiệp Hội Việt Nam được Thủ tướng Chính phủ giao nhiệm vụ TVPB&GĐXH tại Quyết định số 14/2014/QĐ-TTg (trước đây là Quyết định số 22/2002/QĐ-TTg) và tại Điều lệ của Liên hiệp Hội Việt Nam do Thủ tướng Chính phủ phê chuẩn. Do vậy, các hoạt động TVPB&GĐXH của Liên hiệp Hội Việt Nam tuân thủ các quy định của Đảng và Nhà nước với mục đích góp phần xây dựng và phát triển đất nước.

Liên hiệp Hội Việt Nam đã thực hiện tốt công tác TVPB&GĐXH; có đủ năng lực nhiều ngành, nhiều lĩnh vực chuyên môn khác nhau như khoa học xã hội, khoa học kinh tế... Hiện nay, Liên hiệp Hội Việt Nam có 90 hội thành viên là các hội khoa học kỹ thuật với rất nhiều chuyên ngành đa dạng, phong phú. Trong toàn hệ thống, Liên hiệp Hội Việt Nam có thể tập hợp được các chuyên gia, nhà khoa học từ rất nhiều lĩnh vực chuyên môn của đất nước tham gia vào hoạt động TVPB&GĐXH. Điều này vừa là đặc trưng, vừa là lợi thế của Liên hiệp Hội Việt Nam trong hoạt động TVPB&GĐXH mà không phải tổ chức nào cũng có được.

2. Một số đóng góp chính về TVPB&GĐXH trong thời gian vừa qua của Liên hiệp Hội Việt Nam

- Trong những năm qua, Liên hiệp Hội Việt Nam và các hội thành viên đã tích cực thực hiện hoạt động TVPB&GĐXH các vấn đề về chủ trương, đường lối, chính sách, các đề án dự án quan trọng của đất nước với những góp ý khách quan, thẳng thắn, trung thực và có chất lượng cao. Kết quả TVPB&GĐXH của Liên hiệp Hội Việt Nam đã góp phần hoàn thiện các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, cũng như góp phần hài hòa lợi ích giữa Nhà nước, doanh nghiệp và xã hội đối với các dự án phát triển KT-XH. Trong 5 năm từ 2015-2020, theo thống kê chưa đầy đủ, toàn hệ thống đã trực tiếp hoặc tham gia đóng góp ý kiến khoảng 3.000 nhiệm vụ TVPB&GĐXH. Nhiều ý kiến TVPB&GĐXH

của Liên hiệp Hội Việt Nam và các hội thành viên đã được các cơ quan tiếp thu trong quá trình hoàn thiện các dự thảo cơ chế chính sách hoặc góp phần nâng cao hiệu quả các chương trình, dự án.

Trí thức trong hệ thống Liên hiệp Hội Việt Nam đã tham gia tích cực và có trách nhiệm trong việc *tư vấn, phản biện các dự thảo văn kiện của Đảng và Nhà nước*: Dự thảo Báo cáo chính trị trình Đại hội XI, XII, XIII của Đảng; Chiến lược phát triển KT-XH; Chiến lược phát triển KH&CN, giáo dục và đào tạo, BVMT, y tế; Dự thảo sửa đổi Hiến pháp 1992; *Tư vấn, phản biện các dự thảo luật*: Luật KH&CN; Luật Thủ đô; Luật việc làm; Luật BVMT; Luật Chuyển giao công nghệ; Luật Báo chí; Luật Quy hoạch, Luật Chuyển giao công nghệ, Luật Báo chí, Luật Lao động, Luật Việc làm, Luật về Hội,.. *Tư vấn, phản biện các dự án, đề án mang tính chiến lược*: Dự án “đường sắt cao tốc Bắc - Nam”, Đề án “Quy hoạch thủ đô đến năm 2030 tầm nhìn 2050”, Đề án xây dựng và triển khai lộ trình phát triển kinh tế tri thức đến năm 2020; Đề án Quy hoạch Viện hàn lâm khoa học xã hội Việt Nam; Đánh giá sự cố thủy điện Sông Tranh 2, Dự án cảng hàng không quốc tế Long Thành, góp ý đề án “đổi mới cơ chế giáo dục”; Phản biện Dự án “Quy hoạch phân vùng thăm dò, khai thác chế biến và sử dụng quặng bauxit giai đoạn 2020 có xét đến năm 2030”, Tư vấn phản biện về việc sử dụng Amiang trong sản xuất vật liệu xây dựng; Tư vấn, phản biện Dự án thép Cà Ná ở Ninh Thuận; Đánh giá Dự án khai thác Mỏ sắt Thạch Khê- Hà Tĩnh... Tham gia góp ý cho rất nhiều dự thảo các văn bản về các vấn đề nóng cần sự vào cuộc của trí thức KH&CN như: Dự thảo “Quy định về trao đổi, đối thoại lý luận chính trị”; Dự thảo “Đề án nghiên cứu Hội quần chúng”; dự thảo “Quy định tạm thời về dân chủ trong nghiên cứu lý luận chính trị; dự thảo Tờ trình và Nghị định của Chính phủ quy định việc đầu tư phát triển KH&CN trong các cơ sở giáo dục đại học; tư vấn phản biện về phát triển nguồn nhân lực KH&CN phục vụ CNH, HĐH trong điều kiện dân số vàng ở Việt Nam; dự thảo Đề án Khung giáo dục quốc gia; vấn đề an toàn thực phẩm; sự cố cá biển chết hàng loạt ở các tỉnh miền Trung,...

Liên hiệp Hội Việt Nam là một trong 3 đơn vị được triển khai thí điểm diễn đàn khoa học chuyên nghiệp của trí thức theo Quyết định số 501/QĐ-TTg ngày 15/4/2015 của Thủ tướng Chính phủ. Qua 5 năm thực hiện triển khai thí điểm Diễn đàn, Liên hiệp Hội Việt Nam đã tổ chức 33 Diễn đàn với rất nhiều chủ đề đa dạng, phong phú. Các diễn đàn của Liên hiệp Hội Việt Nam được tổ chức công khai, minh bạch; đảm bảo tính khoa học, trung thực, khách quan, dân chủ và có tính xây dựng. Việc triển khai thực hiện Diễn đàn chính là thực hiện nhiệm vụ TVPB&GĐXH, một trong những nhiệm vụ quan trọng được Đảng và Nhà nước giao cho LHHVN.

Với lực lượng đông đảo cán bộ KH&CN, chuyên gia, trí thức, trong thời gian qua, LHHVN và các hội thành viên đã rất tích cực, chủ động và có trách nhiệm trong việc triển khai các diễn đàn. Thông qua diễn đàn, trí thức trong hệ thống

LHHVN được công khai bày tỏ quan điểm, ý kiến, trao đổi thông tin, góp ý vào các chủ trương, đường lối, cơ chế, chính sách của Đảng và Nhà nước.

Các chủ đề Diễn đàn do LHHVN lựa chọn và tổ chức đều là những vấn đề nóng, hoặc các chủ trương, chính sách lớn của Đảng và Nhà nước. Do vậy, Diễn đàn nhận được sự quan tâm và tham gia của các chuyên gia, các nhà khoa học, cơ quan quản lý và xã hội. Kết quả các diễn đàn đã góp phần hoàn thiện chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và nâng cao chất lượng, hiệu quả các dự án phát triển KT-XH quan trọng của ngành, địa phương cũng như của đất nước. Đồng thời, góp phần và làm lành mạnh hóa dư luận, tạo sự đồng thuận trong xã hội về các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước.

Một số diễn đàn do LHHVN tổ chức được dư luận xã hội, các nhà khoa học và truyền thông đánh giá rất cao, như: Diễn đàn “Một chương trình với nhiều bộ sách giáo khoa”; Diễn đàn “Đánh giá kết quả 01 năm thực hiện Thông tư số 30/2014/TT-BGDĐT”; Diễn đàn “Xây dựng chế độ công chức, công vụ chuyên nghiệp, hiện đại nhằm nâng cao chất lượng công chức Việt Nam trong điều kiện cải cách hành chính”; Diễn đàn “Phát triển kinh tế Việt Nam giai đoạn 2016-2020: Một số đột phá phát triển”; Diễn đàn “Cơ sở khoa học của việc tính giá điện”; Diễn đàn “An toàn thực phẩm- trách nhiệm của toàn xã hội”; Diễn đàn “Vấn đề vệ sinh an toàn thực phẩm từ việc lạm dụng chất cấm trong sản xuất nông nghiệp ở nước ta”; Diễn đàn về các vấn đề đặt ra trong đổi mới thể chế kinh tế thời kỳ hội nhập quốc tế theo các Hiệp định mà Việt Nam đã ký kết; Diễn đàn về cải cách thủ tục hành chính; Diễn đàn về phát triển kinh tế tư nhân; Diễn đàn về nhiệm vụ do biến đổi khí hậu khu vực đồng bằng sông Cửu long; Diễn đàn Những vấn đề đặt ra trong công tác vận động trí thức theo tinh thần Nghị quyết 27-NQ/TW; Diễn đàn cải cách bộ máy hành chính theo tinh thần Nghị quyết 39-NQ/TW; Diễn đàn Tự chủ trong giáo dục đại học - những vấn đề đặt ra; Diễn đàn Đường sắt tốc độ cao Bắc Nam-những vấn đề đặt ra.

Diễn đàn vừa là kênh thông tin, vừa là môi trường để trí thức có điều kiện phát huy trí tuệ, tâm huyết trong việc đóng góp vào các chủ trương, chính sách, chương trình dự án quan trọng của Đảng và Nhà nước. Thông qua diễn đàn, trí thức và các nhà khoa học được bày tỏ quan điểm, thái độ trên cơ sở khoa học và thực tiễn để tham mưu, tư vấn cho các cơ quan chức năng khi có những vấn đề nảy sinh trong quản lý xã hội, đồng thời để các chủ trương, đường lối, chính sách và các dự án phát triển của Đảng và Nhà nước cần có các ý kiến tư vấn, phản biện của trí thức, các nhà khoa học trước khi quyết định.

Diễn đàn được đánh giá là một môi trường tốt để trí thức thuộc Liên hiệp Hội Việt Nam đóng góp ý kiến trung thực, khách quan, với tinh thần trách nhiệm cao vào những vấn đề lớn, nóng bỏng của xã hội.

Kết quả của diễn đàn cùng với các hoạt động TVPB&GDXX khác của LHHVN đã góp phần rất lớn trong việc hoàn thiện các chủ trương, chính sách cũng như những dự án phát triển KT-XH.

3. Ghi nhận của Đảng và Nhà nước về những đóng góp của Liên hiệp Hội Việt Nam

Với những đóng góp đang kể trong hoạt động TVPB&GĐXH trong thời gian qua, Liên hiệp Hội Việt Nam và các hội thành viên đã được các cơ quan Đảng và Nhà nước đánh giá và ghi nhận. Đó là:

“Liên hiệp Hội Việt Nam đã có những đóng góp tích cực vào đời sống chính trị, xã hội của đất nước; ... đặc biệt là trong việc TVPB&GĐXH về khoa học công nghệ, và kinh tế-xã hội. Uy tín của LHHVN và các hội thành viên ngày một tăng”. (Trích Chỉ thị 45-CT/TW ngày 11/11/1998 của Bộ Chính trị)

“Hoạt động của LHHVN đã đạt nhiều kết quả trên các mặt: TVPB&GĐXH; nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ; BVMT; giáo dục và đào tạo; thông tin và phổ biến kiến thức; hợp tác trong và ngoài nước... Đặc biệt, hoạt động TVPB&GĐXH của LHHVN ngày càng có vai trò quan trọng, phản ánh trung thực, khách quan ý kiến của đội ngũ trí thức KH&CN, đã có những đóng góp tích cực vào việc hoạch định đường lối đổi mới của Đảng và các dự án phát triển KT-XH của đất nước”. (Trích Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 16/4/2010 của Bộ Chính trị về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động của LHHVN trong thời kỳ đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước)

“LHHVN cần phải “Tập hợp đội ngũ, tập trung nguồn lực để đề xuất, tham mưu cho Đảng và Nhà nước những vấn đề quan trọng về đường lối, chủ trương, chính sách phát triển đất nước; tiếp tục chủ động thực hiện các hoạt động TVPB&GĐXH trong quá trình xây dựng chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, các chương trình, dự án, đề án lớn về KT-XH trước khi cấp có thẩm quyền quyết định. LHHVN phải thực sự trở thành một bộ phận tham mưu tin cậy của Đảng và Nhà nước, nhất là đối với công tác vận động trí thức.” (Trích phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Đại hội LHHVN ngày 3/6/2015)

“Ghi nhận những đóng góp to lớn của giới trí thức Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đánh giá cao những kết quả và thành tích đã đạt được của Liên hiệp trong việc tham mưu, đề xuất các chủ trương, đường lối, chính sách phát triển đất nước cho Đảng và Nhà nước; tham gia xây dựng pháp luật, cơ chế, chính sách; đẩy mạnh hoạt động TVPB&GĐXH các chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước, các đề án, dự án lớn của quốc gia”.(Trích Thông báo số 155 ngày 23/3/2017 của Văn phòng Chính phủ Thông báo kết luận của Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc tại buổi làm việc với Liên hiệp Hội Việt Nam).

- Và gần đây tại Kết luận 93-KL/TW của Ban Bí thư về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 16/4/2010 của Bộ Chính trị đã nhận định: “Hoạt động TVPB&GĐXH có những đóng góp quan trọng, thiết thực trong việc hoạch định chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước và các chương trình, dự án phát triển đất nước”.

Có thể khẳng định, hầu hết các đánh giá từ trước đến nay của Đảng, Nhà nước và các cơ quan chức năng cũng như của các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước khi làm việc với LHHVN đều đánh giá rất cao những kết quả cũng như những đóng góp từ hoạt động TVPB&GĐXH của LHHVN.